

**Certifikovaný kurz: Mentor klinické praxe ošetrovatelství
a porodní asistence (2017)**

Repetitorium teorie ošetrovatelství

Koncepce ošetrovatelství

Mgr. Martin Krause, DiS.

martin.krause@tul.cz

Historické okolnosti vzniku koncepce ošetrovatelství

první koncepce ošetrovatelství na světě

- **F. Nightingal**

první koncepce českého ošetrovatelství

- **Doc. PhDr. Marta Staňková, CSc.**
- první koncepce ošetrovatelství 1998

- publikovala přes 160 odborných článků v ošetrovatelských časopisech
- byla autorkou 4 ošetrovatelských učebnic a spoluautorkou 51 monografií, učebnic a skript
- působila v redakčních radách časopisů Zdravotnická pracovnice, Sestra, Onkologická péče a International Journal of Nursing Practice.....

„Odešla žena, která je symbolem důležité fáze vývoje ošetrovatelství. Po celý svůj život se snažila přispět k rozvoji ošetrovatelství u nás.“

KONCEPCE OŠETŘOVATELSTVÍ 1998

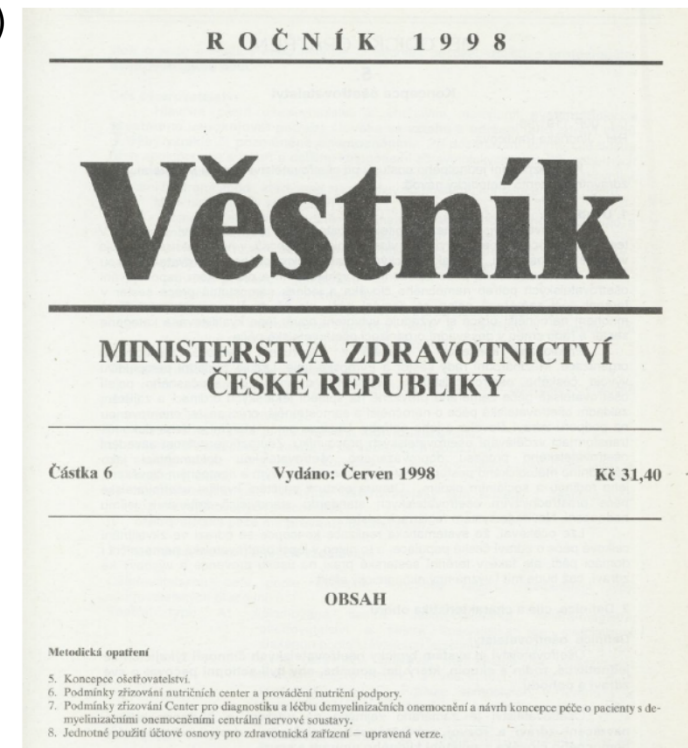

Koncepce 1998

- autorka návrhu: **Doc. PhDr. Marta Staňková, CSc.**
- 9. duben 1998 – přijat MZČR dokument definující:
 - **obor ošetrovatelství**, doplňuje a upřesňuje pojetí ošetrovatelské péče (zaměření na podporu zdraví a potřeby pacienta)
 - **pracovníky**
 - **vzdělávání – transformace**
 - **řízení**
 - **výzkum**
 - **směry vývoje oboru**

červen, 1998

- **metodické opatření MZ ČR**
- **č. 6/1998**

Schváleno MZ ČR jako oficiální směr vývoje českého ošetrovatelství. Koncepci rozvoje ošetrovatelství schválila Rada pro rozvoj ošetrovatelství MZČR 21. ledna 1998.

Koncepce 1998

Pracovníci v oboru a jejich vzdělávání, tzv. ABC

Sestra typu A

- diplomovaná sestra, sestra bakalářka a magistra v ošetrovatelství, sestra specialista
- pracuje samostatně a vede práci sester typu B a C
- pracuje samostatně v terénu, u lůžka, především jako primární, skupinová nebo směnná sestra

Sestra typu B

- všeobecná sestra připravena na střední škole
- vede ji sestra A

již neplatí

Ošetrovatelský pracovník typu C

- nižší ošetrovatelský pracovník
- vykonává jednoduché práce pod vedením sestry typu A či B

Koncepce 1988

- pracovníci typu B a C dle doporučení WHO + Rady Evropy + ICN
 - vytvoření jedné společné kategorie

transformace vzdělávání

Koncepce 1998

změny související s vydáním metodického opatření

- zavedení a rozšíření **ošetřovatelského procesu**
- zavedení **ošetřovatelské dokumentace**
- rozšíření systému **skupinové péče** a systém **primárních sester**
- zajišťování kvality péče
- publikační činnost
- podporovat prioritu WHO – *Zdraví pro všechny do 21. století*
- vznik pozice **hlavní sestra** na MZ ČR, **nová koncepce** pozici zrušila – nahrazení samotným **odborem ošetřovatelství**
 - hlavní sestra ČR (2015) **Mgr. Alice Strnadová, MBA**
- návrh **systému registrace sester**

po roce 1998

- při ČAS iniciace návrhu vzniku **centrálního registru sester**
- registrace sester byla zahájena **12. května 2001** (Mezinárodní den ošetřovatelství)

KONCEPCE OŠETŘOVATELSTVÍ 2004

Koncepce 2004

- **věstník MZ ČR, částka 9/2004**
- **metodické opatření**
- důraz na náročnější a samostatnější práci ošetrovatelského personálu
- důraz na nutnost práce metodou ošetrovatelského procesu a vedení ošetrovatelské dokumentace
- vytvoření národních standardů pro ošetrovatelství
- začátek vzdělávání sester na vysokých školách dle požadavků WHO a EU
- strategie WHO a EU pro 21. století má být, že všeobecné sestry a porodní asistentky se vzdělávají na **vysokých školách v rámci kvalifikačního studia**, dříve studium postkvalifikační

Koncepce 2004

- **zpracovány požadavky EU** související se vstupem ČR do EU (závazek k přijmutí řady opatření zabývajících se ošetrovatelstvím a porodní asistencí)
 - např. definovat profesi, její členy, stanovit rozsah působnosti a profesní kompetence, standardy vzdělávací, etické a další
- **změna pojmenování** středních zdravotnických pracovníků na **nelékařské zdravotnické pracovníky**
- nová legislativa – **zákon č. 96/2004 Sb.** o podmínkách získávání a znávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání
- současně s novou legislativou – změna délky studia na VOŠ (Diplomovaná všeobecná sestra) z 3,5 let na 3 roky
- registrace

1) Úvod

definice ošetrovatelské péče:

„Ošetrovatelskou péčí se rozumí soubor odborných činností zaměřených na prevenci, udržení, podporu a navrácení zdraví jednotlivcům, rodin a osob, kteří mají společné sociální prostředí nebo trpících obdobnými zdravotními potížemi.“

(MZČR, č. 9/2004)

Ošetrovatelská péče je poskytována v rámci integrované a paliativní péče.

1) Úvod

- k moderním trendům ošetrovatelství patří mimo jiné poskytování ošetrovatelské péče **vícetupňovým způsobem**, jehož předpokladem je **ošetrovatelský tým**, složený z ošetrovatelského personálu s různou úrovní kvalifikace
- kompetence těchto pracovníků jsou vymezeny podle stupně dosaženého vzdělání a specializace
- důraz na náročnější a **samostatnější** práci ošetrovatelského personálu
- nutnost práce metodou **ošetrovatelského procesu**
- otevírá cestu k zajištění **kvalitní ošetrovatelské péče** prostřednictvím **ošetrovatelských standardů**, které stanovují kritéria k jejímu poskytování a hodnocení

1) Úvod

Respektování doporučení

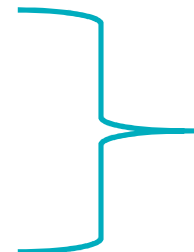
- **OSN** – United Nations Organization / Organizace spojených národů, 1945
- **WHO** – World Health Organization / Světová zdravotnická organizace, 1948
- **ICN** – International Council of Nurses / Mezinárodní rada sester, 1899
- **ILO** – International Labour Organization / Mezinárodní organizace práce, 1919
- **ICM** – International Confederation of Midwives / Mezinárodní konfederace porodních asistentek), 1919

EU – European Union / Evropská unie, 1993

- směrnice

EK – Evropská komise

- doporučení

MINISTERSTVO
ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ
REPUBLIKY

Koncepce vychází z koncepce ošetřovatelství České republiky z roku 1998.

2) Definice, cíle a charakteristika oboru

definice ošetrovatelství

"Ošetrovatelství je samostatná vědecká disciplína zaměřená na aktivní vyhledávání a uspokojování biologických, psychických a sociálních potřeb nemocného a zdravého člověka v péči o jeho zdraví."

(Věstník MZČR, č. 9/2004)

cílem ošetrovatelství je

- 1) podporovat a upevňovat zdraví
 - 2) podílet se na navrácení zdraví
 - 3) zmírňovat utrpení nevyléčitelně nemocných
 - 4) zajistit klidné umírání a důstojnou smrt
-
- ošetrovatelství se podílí na prevenci, diagnostice, terapii a rehabilitaci

4) Charakteristické rysy ošetrovatelství

- poskytování aktivní ošetrovatelské péče,
- poskytování individualizované péče prostřednictvím ošetrovatelského procesu,
- poskytování ošetrovatelské péče na základě vědeckých poznatků podložených výzkumem,
- holistický přístup k nemocnému,
- preventivní charakter péče,
- poskytování péče ošetrovatelským týmem složeným z různě kvalifikovaných pracovníků (vícestupňový) způsob.

5) Vzdělávání zdravotnických pracovníků v oboru ošetřovatelství

- zdravotničtí pracovníci způsobilí k výkonu povolání **BEZ** odborného dohledu po získání odborné způsobilosti

a) kvalifikační studium

- VOŠ nebo VŠ (směrnice EU)

b) celoživotní vzdělávání

- obnovování, zvyšování, prohlubování a doplňování vědomostí, dovedností a způsobilosti v příslušném oboru v souladu s rozvojem oboru a nejnovějšími vědeckými poznatky
- součástí je **specializační vzdělávání** se zaměřením na ošetřovatelství v klinických oborech (úroveň ústavní, ambulantní a komunitní péče a na management ve zdravotnictví)
- v rámci **celoživotního vzdělávání** možnost získání vyššího stupně akademického vzdělání (magisterské, doktorské)

5) Vzdělávání zdravotnických pracovníků v oboru ošetřovatelství

- zdravotničtí pracovníci způsobilí k výkonu zdravotního povolání **POD** odborným dohledem nebo přímým vedením

a) kvalifikační studium

- SZŠ nebo akreditovaný kvalifikační kurz

b) celoživotní vzdělávání

- obnovování, zvyšování, prohlubování a doplňování vědomostí, dovedností a způsobilosti v příslušném oboru v souladu s rozvojem oboru a nejnovějšími vědeckými poznatky

7) Registr zdravotnických pracovníků způsobilých k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu (Zákon č. 96/2004 Sb.)

- registr je veřejně přístupný
- součást Národního zdravotnického informačního systému
- poskytuje informace o počtu a odborném zaměření zdravotnických pracovníků poskytující ošetrovatelskou péči

<https://eregpublicsecure.ksrzis.cz/Registr/RZP/Pracovnik>

Veřejná část registru [RZP](#)

Ověření odbornosti pracovníka 🔔 Nápověda

Filtr Pracovník

Jméno Příjmení Povolání

Filtr Registrační číslo

Nebyla zadána žádná kritéria filtru.

8) Osvědčení k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu

- motivace zdravotnických pracovníků k dalšímu a celoživotnímu vzdělávání
- usnadnění profesního uplatnění v rámci EU
- dokladem registrace je osvědčení
- vydává se na dobu 10 let
- opravňuje k výkonu povolání bez odborného dohledu a k vedení praktického vyučování

legislativa

- **Vyhláška č. 4/2010**, kterou se mění vyhláška č. 423/2004 Sb., kterou se stanoví kreditní systém pro vydání osvědčení k výkonu zdravotnického povolání bez přímého vedení nebo odborného dohledu zdravotnických pracovníků, ve znění vyhlášky č. 321/2008 Sb.

8) Osvědčení k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu

průkaz odbornosti

- průběžné zaznamenávání druhu a délky
 - získaného vzdělání
 - vykonávaných činností při výkonu povolání zdravotnických pracovníků
 - vykonaných zkoušek
 - celoživotního vzdělávání

9) Ošetrovatelský proces a jeho dokumentace

a) ošetrovatelský proces

- **hlavní pracovní metoda** – racionální metoda poskytování a řízení ošetrovatelské péče
- cílem je prevence, odstranění nebo zmírnění problémů v oblasti individuálních potřeb pacientů
- **představuje sérii plánovaných činností a myšlenkových algoritmů**, které profesionálové v ošetrovatelství používají ke:
 - **zhodnocení** stavu individuálních potřeb pacienta, rodiny, komunity
 - **stanovení** ošetrovatelských diagnóz (diagnostika)
 - **plánování** ošetrovatelské péče
 - **realizaci** ošetrovatelské péče
 - **vyhodnocení** ošetrovatelské péče

9) Ošetrovatelský proces a jeho dokumentace

b) činnost sester v nepřetržitém provozu

- **system skupinové péče** (péče o určitou skupinu pacientů)
- **system primárních sester** (primární sestra, odpovídá za zajištění ošetrovatelského procesu a vedení zdravotnické dokumentace po celou dobu hospitalizace)
- porady ošetrovatelského týmu – výměna informací, předávání služby za přítomnosti pacienta

c) zdravotnická dokumentace

- je vedena u každého pacienta, její součástí je **ošetrovatelská dokumentace** s údaji o stavu a vývoji individuálních potřeb a ošetrovatelských problémů pacienta, rodiny, či jeho blízkých nebo komunity.

9) Ošetrovatelský proces a jeho dokumentace

1) funkční metoda/system

- metoda zaměřená na **výkon** (plnění zadaných úkolů jednotlivými členy ošetrovatelského týmu), který má být splněn
- daný úkol je **vykonáván průběžně u všech pacientů** na ošetrovací jednotce
- ošetrovatelskou péči provádějí **členové ošetrovatelského týmu různého vzdělání**, kteří mají stanovené úkoly a provádějí je u všech pacientů na oddělení
- **vrchní či staniční sestra zodpovídá za chod oddělení**, řídí ostatní členy ošetrovatelského týmu
- systém **zaměřen na výkon, ne na pacienta**

příklad

- aplikace injekcí, provedení převazů, aplikace infuzí, podávání léků

výhoda

- úspornost týkající se personálu

nevýhoda

- roztržitost péče až nekomplexnost pohledu na pacienta

9) Ošetrovatelský proces a jeho dokumentace

2) skupinová (celková) metoda/systém

- metoda je **zaměřena na pacienta**
- sestra pečuje o přidělenou **skupinu pacientů** a je zodpovědná za vedení dokumentace a celkovou péči na základě ošetrovatelského procesu po celou pracovní dobu
- **zajištění kompletní péče u skupiny pacientů, zodpovídá za jejich kvalitu**
- skupina pacientů nemusí být každý den stejná
- rozdělení skupin pacientů se provádí vždy na začátku směny a je v kompetenci staniční či vrchní sestry

výhoda

- přehlednost poskytované ošetrovatelské péče (možnost plánování, realizování a hodnocení výsledků ošetrovatelské péče)
- komplexní pohled na pacienta
- možnost pevnější vazby mezi všeobecnou sestrou a danými pacienty
- užší kontakt mezi sestrou a pacientem, větší důvěra, lepší spolupráce

nevýhoda

- ztráta kontinuity péče při časté změně skupiny pacientů
- ztráta informací při nedostatečné komunikaci mezi jednotlivými pracovníky ošetrovatelského týmu

9) Ošetrovatelský proces a jeho dokumentace

3) týmová (vícestupňová) metoda/systém

- podstatou je **týmové** (vícestupňové) vytvoření skupiny pracovníků s různou kvalifikací a schopnostmi, která se stará o daného pacienta (skupinu pacientů)
- **vedoucí týmu je sestra**, která je zodpovědná za činnost členů týmu, plnění stanovených priorit ošetrovatelského procesu a součinnosti lékařského plánu s plánem ošetrovatelským

výhoda

- zajištění kontinuity péče a možnost kombinace s ostatními metodami

nevýhoda

- náročná na osobnost vedoucího týmu

9) Ošetrovatelský proces a jeho dokumentace

4) primární metoda/system (metoda ošetrování kontaktní sestrou)

- primární (kontaktní) sestra znamená pro pacienta osobu, na kterou se může vždy obrátit
- provází pacienta **po celou dobu hospitalizace – sestra se o pacienta stará od jeho přijetí do doby propuštění**
- vykonává **ošetrovatelský proces v plném rozsahu**
- sestra **spolupracuje s ostatními členy** ošetrovatelského týmu a plní funkci **hlavního koordinátora ošetrovatelské péče**
- v době nepřítomnosti sestry se o pacienta stará tzv. sekundární (přidružená) sestra
- tzn. sestra je pro určitý počet pacientů sestrou primární a zároveň vykonává funkci sekundární sestry u jiných pacientů
- **individuální péče** – působí jako koordinátor péče, obhajuje pacienta, sleduje vývoj zdravotního stavu, spolupracuje s rodinou a komunitou

výhoda

- individualizovaná péče, kontinuita plánování a vyhodnocování
- vytvoření vztahu mezi sestrou a pacientem, popřípadě rodinou

nevýhoda

- velmi vysoké nároky na osobnost všeobecné sestry
- sestra musí být samostatná a musí mít velmi vysokou odbornou úroveň

9) Ošetrovatelský proces a jeho dokumentace

5) Case management (metoda zaměřená na případ)

- **moderní ošetrovatelská manažerská metoda** pro kvalitnější a efektivnější péči
- **zaměřen na potřeby pacienta a rodiny**
- metoda vycházející z myšlenky primární sestry a přidělení pacientů dle určitého kritéria (např. diagnóza, terapie)
- **manažerem případu může být zkušená sestra** zodpovídající za provázanost systému, kontinuitu, kvalitu a efektivitu péče
- komplexní pojetí péče, které **není omezeno na dobu hospitalizace, ale přesahuje** i dále s cílem zajistit **kontinuitu kvalitní péče**
- **základní úkoly**
 - posouzení stavu pacienta
 - vypracování individuálního plánu
 - realizace individuálního plánu
- odpovědnost za tento proces má manažer (sestra, která koordinuje veškerou péči aby bylo dosaženo optimálních výsledků)
- nutná je komunikace s jednotlivými složkami a profesionalita všech zúčastněných
- sestra sleduje délku pobytu, využití léčebných prostředků, aktivní zapojení pacienta, spokojenost
- systém je vhodný pro pacienty s chronickým onemocněním

10) Ošetrovatelský management

- nejvyšším metodickým článkem oboru je **Ministerstvo zdravotnictví ČR** – metodicky řídí a kontroluje ošetrovatelství v ČR
- vyjadřuje se ke všem zásadním
 - odborným,
 - organizačním,
 - ekonomickým,
 - legislativním opatřením.
- MZ ČR zřizuje **pracovní skupiny, komise s funkcí poradních orgánů** při řešení problematiky oboru a připravují podklady pro rozvoj oboru
- členy jsou zástupci **ošetrovatelské praxe, profesních organizací a zástupci vzdělávacích institucí**
- v jednotlivých ústavních zařízeních je ošetrovatelská péče řízena **náměstkyní/náměstkem pro ošetrovatelskou péči/hlavní sestrou**

11) Hodnocení kvality ošetrovatelské péče

- kvalitní ošetrovatelská péče je **základním cílem současného ošetrovatelství**
- kvalitu ošetrovatelské péče určují **ošetrovatelské standardy**, které současně stanovují její měřitelná kritéria
- ošetrovatelským standardem se rozumí dohodnutá profesní norma kvality
 - **vydávány jako právní předpisy** (zákony, vyhlášky), **metodická opatření MZČR, zdravotnické zařízení, profesní organizace**
- vedoucí pracovníci jsou povinni průběžně kontrolovat kvalitu ošetrovatelské péče a to v podobě:
 - průběžného hodnocení probíhající péče
 - zpětného hodnocení poskytnuté péče na základě studia ošetrovatelské dokumentace a jiných písemných dokumentů

11) Hodnocení kvality ošetrovatelské péče

- zdravotnické zařízení je povinno dodržovat standardy dané právními předpisy a přijmout vlastní standardy vycházející z rámcových standardů MZČR
- zdravotničtí pracovníci poskytující ošetrovatelskou péči jsou povinni dodržovat:
 - **Úmluvu o lidských právech a biomedicíně**
 - **The ICN Code of Ethics for Nurses**
 - sestry a lidé
 - sestry a ošetrovatelská praxe
 - sestry a profese
 - sestry a spolupracovníci

12) Komunitní ošetřovatelství

- ošetřovatelské služby poskytující komunitní péči jsou organizovány většinou mimo ústavní zařízení
- **komunitní péče je zaměřená na**
 - **ochranu zdraví**
 - **prevenci onemocnění**
 - **výchovu ke zdraví i na péči o nemocného**
 - **rehabilitaci, včetně edukace rodinných příslušníků a blízkých v poskytování laické ošetřovatelské péče**
- zdravotnický pracovník, který poskytuje ošetřovatelskou péči v rámci komunitní péče, úzce spolupracuje s lékaři, orgány státní správy a samosprávy, občanskými sdruženími apod.
- rozvoj komunitního ošetřovatelství je prioritou **Světové zdravotnické organizace (WHO)**

13) Ošetrovatelský výzkum

- výzkum v ošetrovatelství je součástí výzkumu ve zdravotnictví
- umožňuje poskytovat vysoce kvalitní ošetrovatelskou péči založenou na důkazech (**EBN – Evidence Based Nursing**)

a) výzkum z hlediska ošetrovatelské praxe

- navrhuje a ověřuje modely optimální ošetrovatelské péče

b) výzkum v oblasti vzdělávání

- vytváří vzdělávací programy zaměřené na metodiku vědecko-výzkumné práce kompatibilní se směrnicemi Evropské unie a na tvorbu edukačních materiálů

c) výzkum v oblasti řízení a managementu

- je zaměřen na nejrůznější pracovní postupy, a to zejména na hodnocení kvality péče, zátěž ošetrovatelského personálu, dělbu práce, atd.

13) Ošetrovatelský výzkum

financování výzkumu

- grantové agentury
- přihlašování libovolných ošetrovatelských témat

další možnosti získávání nových poznatků

- participace na výzkumných projektech prostřednictvím EU, WHO a dalších mezinárodních institucí

výsledky výzkumu

- publikace v odborném tisku
- odborné konference

Použitá literatura

- 1) PLEVOVÁ, I. a kol. *Ošetřovatelství I*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3557-3.
- 2) Věstník Ministerstva zdravotnictví České republiky. Částka 6. *Metodické opatření – Koncepce ošetřovatelství*. Praha: MZ ČR, 1998.
- 3) Věstník Ministerstva zdravotnictví České republiky. Částka 9. *Metodické opatření – Koncepce ošetřovatelství*. Praha: MZ ČR, 2004.
- 4) Věstník Ministerstva zdravotnictví České republiky. Částka 13. *Metodické opatření – Koncepce domácí péče*. Praha: MZČR, 2004.
- 5) STAŇKOVÁ, M. *České ošetřovatelství 1. Koncepce českého ošetřovatelství. Základní terminologie*. Brno: IDV PZ, 1998. ISBN 80-701-3263-9.
- 6) PODRAZILOVÁ, Petra a kol. *Teorie ošetřovatelství: skripta pro bakalářské studijní obory*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2016. ISBN 978-80-7494-297-6.

internetové zdroje

- <http://www.icn.ch/>

DĚKUJI ZA POZORNOST

